

URSZULA KOSSOWSKA-CEZAK
Polskie Towarzystwo Geofizyczne – Warszawa

PRZEGŁĄD GEOFIZYCZNY (1998-2018)

REVIEW OF GEOPHYSICS (1998-2018)

Jubileusz 50-lecia *Przeglądu Geofizycznego* przypadł na okres stabilizacji pracy redakcji. Komitet redakcyjny już od osiemnastu lat pracował w niezmiennym składzie: redaktor naczelny – prof. Zdzisław Mikulski, zastępca redaktora i sekretarz redakcji – dr Urszula Kossowska-Cezak, redaktorzy działowi – prof. Marek Grad i prof. Kazimierz Kłysik. Radę redakcyjną stanowili profesorowie: Zdzisław Kaczmarek (przewodniczący), Czesław Druet, Krzysztof Haman, Jerzy Jaworski, Zdzisław Mikulski, Janusz Paszyński, Maciej Sadowski i Roman Teisseyre.

Czasopismo ukazywało się regularnie, zwykle cztery zeszyty rocznie, tylko wyjątkowo drukowano numery podwójne. *Przegląd Geofizyczny* był wydawany przez oddział PWN w Łodzi, redakcję wydawnictw zleconych, o składzie również niezmiennym od kilkunastu lat, pamiętającym jeszcze redaktora naczelnego Ananiasza Rojckiego. Kierownikiem redakcji była Barbara Matuszak (polonistka), a zeszyty *Przeglądu* przygotowywała do druku Maria Nadratowska-Kubacka (fizyk). Ich fachowość, kompetencja i wielka kultura osobista nie tylko gwarantowały wysoki poziom kwartalnika pod każdym względem, ale sprawiały również, że współpraca z nimi była wielką przyjemnością. Miało to duże znaczenie, ponieważ w odróżnieniu od poprzedniego komitetu redakcyjnego, obecny redaktor Zdzisław Mikulski kładł nacisk na kontakty osobiste. Dla sekretarza redakcji oznaczało to przynajmniej cztery wyjazdy w roku do Łodzi w celu omówienia kolejnego zeszytu lub dokonania drugiej korekty. Kontakty te okazały się niezwykle użyteczne w chwili, kiedy redakcję techniczną przekazano (na mocy decyzji PAN) z PWN bezpośrednio

redakcji kwartalnika. Sekretarz redakcji był wówczas przygotowany do przejęcia nowych obowiązków.

Redaktor naczelny, mający autorytet naukowy i szerokie kontakty w świecie nauki, wykorzystywał swoje możliwości w celu pozyskiwania materiałów do druku. Zachęcał do pisania swoich współpracowników i studentów Uniwersytetu Warszawskiego, ale też pozyskiwał autorów wśród innych instytucji i dyscyplin nauki. Dzięki temu w *Przeglądzie Geofizycznym* ukazywały się artykuły o bardzo zróżnicowanej tematyce, reprezentujące różne kierunki nauk geofizycznych, jak też dotyczące historii nauki czy zagadnień terminologicznych i języka. Redaktor naczelny osobiście zabiegał w wydawnictwach o nadsyłanie egzemplarzy recenzyjnych książek i prosił uczestników różnych wydarzeń z życia nauki – kongresów, konferencji, współpracy międzynarodowej i innych – o przekazywanie informacji na ich temat do działu *Kronika*.

Wspomniany okres stabilizacji utrzymał się do roku 2000, kiedy to U. Kosowska-Cezak zrezygnowała z dalszego wykonywania redakcji technicznej, pozostając jednak przy obowiązkach zastępcy redaktora. Funkcję sekretarza redakcji przejęła dr Paulina Pokojńska (również z Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW), która po dwóch latach przekazała ją koledze, dr. Jarosławowi Suchożebrskiemu. W tym czasie, w roku 2001, została zlikwidowana redakcja wydawnictw zleconych PWN w Łodzi i druk *Przeglądu* został przeniesiony do Warszawy. Od tej pory kontakty z wydawcą pozostawały tylko na płaszczyźnie formalnej. Jarosław Suchożebrski wycofał się z pracy w redakcji w roku 2006. Redaktor naczelny Z. Mikulski zaproponował wówczas funkcję sekretarza redakcji dr. Michałowi Osowcowi, pracownikowi biblioteki na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych UW. Michał Osowiec okazał się kompetentnym i odpowiedzialnym członkiem komitetu redakcyjnego, który w przyszłości przyczynił się do koniecznej już zmiany wydawcy technicznego *Przeglądu Geofizycznego*.

W 2008 roku zmarł wieloletni przewodniczący rady redakcyjnej, prof. Zdzisław Kaczmarek. Powołanie nowego przewodniczącego w osobie prof. M. Grada miało miejsce w roku 2010.

W tym czasie nastąpiły też inne istotne zmiany personalne. W roku 2009 zastępcą redaktora naczelnego została dr Ewa Bogdanowicz z IMGW, która w następnym roku objęła obowiązki redaktora naczelnego, a Z. Mikulski (wówczas już 89-letni) został honorowym redaktorem naczelnym. W roku 2010 skład komitetu reakcyjnego był następujący: Ewa Bogdanowicz – redaktor naczelny, Zdzisław Mikulski – redaktor honorowy, Janusz Borkowski, Marek Grad i Janina Trepińska – redaktorzy działów i Michał Osowiec – sekretarz redakcji. Ponadto w pracach redakcji uczestniczyła Urszula Kossowska-Cezak jako przedstawicielka Zarządu Głównego PTGeof., która czytała wszystkie nadchodzące teksty i dokonywała ich korekty językowej. W skład rady redakcyjnej w roku 2010 wchodziło: prof. Marek Grad jako przewodniczący i profesorowie:

Czesław Druet, Krzysztof Haman, Jerzy Jaworski, Józef Litynski (Kanada), Zdzisław Mikulski, Janusz Paszyński, Maciej Sadowski i Roman Teisseyre.

Następne lata przyniosły dalsze zmiany personalne w zespole wydawniczym. I tak, w roku 2012 zgodnie z zarządzeniem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego zostały utworzone stanowiska redaktora statystycznego i językowego, na które powołano odpowiednio E. Bogdanowicz i U. Kossowską-Cezak. W roku 2014 funkcję zastępcy redaktora objął prof. Zbigniew Czechowski (z Instytutu Geofizyki PAN), a U. Kossowska-Cezak została ponownie sekretarzem naukowym.

Zgodnie z zaleceniem MNiSW powiększono skład rady redakcyjnej przez wprowadzenie nowych członków reprezentujących zagraniczne ośrodki naukowe. Do rady redakcyjnej powołani zostali wówczas: prof. Wojciech Grabowski (National Center for Atmospheric Research, Boulder, Colorado), dr Jacek Majorowicz (University of Alberta, Kanada), prof. Andrzej Kijko (University of Pretoria, RPA), prof. Witold Krajewski (University of Iowa, Civil and Environmental Engineering, USA) i prof. Kazimierz Adamowski (University of Ottawa, Faculty of Engineering, Kanada). Spośród dotychczasowych członków rady redakcyjnej w jej składzie pozostali prof. Marek Grad jako przewodniczący oraz profesorowie Jerzy Jaworski i Maciej Sadowski. Seniorzy – prof. Czesław Druet, Krzysztof Haman, Zdzisław Mikulski, Janusz Paszyński i Roman Teisseyre – otrzymali status Członków Honorowych Rady Redakcyjnej.

Od roku 2016 treść *Przeglądu Geofizycznego* zaczęto zamieszczać na stronie internetowej Polskiego Towarzystwa Geofizycznego (ptgeof.imgw.pl). W kolejnych latach, oprócz treści zeszytów bieżących, udostępniono zawartość zeszytów archiwalnych do 2003 roku wstecz. Planowane jest także sukcesywne zamieszczanie treści zeszytów wcześniejszych.

Wszystkie zmiany organizacyjne i personalne zachodziły na tle pogarszającej się sytuacji finansowej Towarzystwa. Od połowy lat 90. ubiegłego wieku do połowy roku 2005 finansowanie przejął Komitet Badań Naukowych, a od połowy tegoż roku Ministerstwo Edukacji i Nauki, później Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Przyznawane środki są skromne, a w jednym roku nie otrzymaliśmy żadnej dotacji. Sytuację uratował Oddział Lubelski PTGeof., który ze swoich środków sfinansował koszty druku. Brak dostatecznych funduszy sprawił, że członkowie komitetu redakcyjnego zrezygnowali całkowicie z dotychczasowych symbolicznych honorariów. Zgodzili się pracować społecznie, aby móc dysponować dostateczną zapłatą przynajmniej dla sekretarza technicznego, pełniącego w redakcji wiele odpowiedzialnych obowiązków – od kontaktów z autorami i recenzentami, poprzez przygotowanie materiałów do korekty i druku, po kontakty z drukarnią i Zarządem Głównym PTGeof.

Do końca roku 2009 druk *Przeglądu Geofizycznego* był realizowany – jak już wcześniej wspomniano – przez PWN. Był to dla Towarzystwa wydawca

dość wygodny z uwagi na kolportaż czasopism, ale również dość kosztowny. W roku 2010, dzięki inicjatywie sekretarza redakcji M. Osowca i jego wcześniejszym kontaktom z Zakładem Graficznym Uniwersytetu Warszawskiego, druk *Przeglądu* został przeniesiony na UW. Umożliwiło to obniżenie kosztów druku blisko o połowę, przy zachowaniu niezmienionej postaci i poziomu kwartalnika. Oznaczało to jednak przejście kolportażu czasopisma przez członków komitetu redakcyjnego i Zarządu Głównego PTGeof.

Mimo zabiegów, mających na celu obniżenie kosztów, już od końca lat 90. nie udało się w żadnym roku wydać czterech numerów: w latach 1998-2007 ukazało się dwadzieścia pięć zeszytów, a od roku 2008 do 2017 – tylko dwadzieścia dwa. Na ograniczenie publikowanej liczby zeszytów złożyło się kilka czynników. Niewystarczające środki finansowe były tylko jednym z nich, aczkolwiek zwiększenie kwot przekazywanych z oddziałów Towarzystwa uzyskanych ze składek członkowskich umożliwiło uzupełnienie kwoty uzyskanej z MNiSW.

Na zmniejszenie liczby wydawanych numerów wpłynęło również ograniczenie liczby nadsyłanych do publikacji materiałów, co także miało kilka przyczyn. W ostatnich dwóch dekadach na rynku wydawnictw naukowych istniała już duża konkurencja w postaci innych czasopism. Z drugiej strony, wraz z wprowadzeniem systemu punktacji, pojawił się nacisk na publikowanie w czasopismach wysoko punktowanych (wyżej niż *Przegląd Geofizyczny*), w tym anglojęzycznych. Do ograniczenia dopływu materiałów, nie tylko artykułów naukowych, ale i do innych działów czasopisma, przyczyniła się również zmiana na stanowisku redaktora naczelnego. Właściwa praca redakcyjna spoczęła na barkach sekretarza redakcji – technicznego i naukowego. Stopniowo zanikły niektóre działy, a treść *Przeglądu* została zdominowana przez tematykę klimatologiczną, meteorologiczną i hydrologiczną.

Po siedemdziesięciu latach *Przegląd Geofizyczny* wkracza w kolejny etap swojej historii. Symbolicznym zamknięciem poprzedniego okresu było odejście w roku 2016, liczącego wówczas 96 lat, długoletniego redaktora naczelnego Z. Mikulskiego. Na początku 2017 roku ze stanowiska redaktora naczelnego zrezygnowała E. Bogdanowicz, a jeszcze do końca tego roku pełnili swoje obowiązki M. Osowiec i U. Kossowska-Cezak. Wraz z ich odejściem adres Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW przestał być adresem redakcji *Przeglądu Geofizycznego*. Niemal symboliczne znaczenie ma również fakt, że z końcem roku 2017 został zamknięty Zakład Graficzny UW.

W roku 70-lecia *Przeglądu Geofizycznego* jego redakcję przejął prof. Z. Czechowski, zastępcą redaktora została prof. Joanna Wibig (z Uniwersytetu Łódzkiego), a sekretarzem redakcji mgr Rafał Stepnowski (z IMGW). Do zespołu włączono kilku nowych redaktorów tematycznych z różnych ośrodków naukowych, którzy przejęli rozszerzony zakres obowiązków. Nowy, odmłodzony zespół, reprezentujący zróżnicowane środowisko naukowe, rodzi nadzieję na ponowny rozkwit *Przeglądu Geofizycznego*.

Przegląd Geofizyczny znajduje się w bazie SCOPUS, a od roku 2017 również w bazie Polindex. W roku 2018 planowane jest uzyskanie numeru DOI (*Digital Object Identifier System*). Mamy nadzieję, że zwiększy to zasięg czasopisma i liczbę cytowań, a w rezultacie punktację według kryteriów MNiSW.

Przejsie na formę elektroniczną czasopisma, możliwość publikacji również w języku angielskim, a przy tym szansa na większą różnorodność tematyki budzą żywą nadzieję, że w kolejnych latach czasopismo Polskiego Towarzystwa Geofizycznego będzie interesujące i atrakcyjne dla czytelników, którzy z odbiorców zechcą stać się również jego współtwórcami.